

Conf. univ. dr. **Andreea-Teodora Stănescu**
Facultatea de Drept, Universitatea din București

Dreptul transporturilor

Contracte specifice activității de transport

Ediția a 6-a, revizuită și adăugită

Editura
Stamangiu
2021

Capitolul al III-lea

Teoria generală a contractului de transport de bunuri

§ 1. Sediul materiei

1.1. Principalele acte normative care configurează teoria generală a contractului de transport de bunuri

83. Principalele acte normative care configurează teoria generală a contractului de transport de bunuri sunt: Codul civil (Legea nr. 287/2009)^[1], Legea de punere în aplicare a Codului civil (Legea nr. 71/2011^[2]) și O.G. nr. 19/1997 privind transporturile.

84. În ceea ce privește **Codul civil (Legea nr. 287/2009)**, în materia contractului de transport de bunuri interesează, îndeosebi, *art. 1955-2001*. Dintre textele de lege menționate, unele (secțiunea 1 „Dispoziții generale” sunt aplicabile oricărui contract de transport (indiferent de modul de transport – feroviar, rutier, naval sau aerian ori de obiectul transportului – bunuri sau persoane). Restul textelor de lege (secțiunea a 2-a „Contractul de transport de bunuri” include norme juridice aplicabile doar anumitor contracte de transport, respectiv contractelor de transport de bunuri. **Din această perspectivă, a obiectului transportului, normele din secțiunea a 2-a apar ca norme speciale prin raportare la secțiunea 1, fiind aplicabile**

^[1] Pentru un comentariu asupra prevederilor Codului civil referitoare la contractul de transport de bunuri, a se vedea A.-T. STĂNESCU, Ș.-AL. STĂNESCU, *Comentariu cu privire la art. 1955-2001*, în FL.-A. BAIAS, E. CHELARU, R. CONSTANTINOVICI, I. MACOVEI (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a revăzută și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 2106-2146; O. CRAUCIUC, *Contractul de transport*, în M. ULIESCU, *Noul Cod civil. Studii și comentarii. Volumul III. Partea a II-a. Cartea a V-a (art. 1650-2499). Contracte speciale. Garanții*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 276-385; A. COTUȚIU, *Contractul de transport*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 46-180; C. STANCIU, *Dreptul transporturilor. Contracte de transport de bunuri*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 57-167; V. NEMEȘ, G. FIERBINȚEANU, *Dreptul contractelor civile și comerciale. Teorie, jurisprudență, modele*, Ed. Hamangiu, București, 2020, p. 284-308.

^[2] Legea nr. 71/2011 *pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil* (M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011), cu ultima modificare adusă prin O.U.G. nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe (M. Of. nr. 85 din 4 februarie 2016).

doar contractelor de transport de bunuri, nu și celor de persoane^[1]. Totuși, **din perspectiva modurilor de transport la care se aplică, toate normele din Codul civil sunt norme generale, fiind incidente oricare ar fi modul de transport.** Prin raportare la acestea au caracter de norme speciale reglementările vizând contractele de transport pe căile feroviare, rutiere, navale etc.

85. În ceea ce privește **Legea de punere în aplicare a Codului civil (Legea nr. 71/2011)**, în materia contractului de transport de bunuri interesează, îndeosebi, *art. 141*. Aceasta reglementează *probleme de drept tranzitoriu*, referitoare la legea care guvernează răspunderea transportatorului și a expeditorului.

86. În ceea ce privește **O.G. nr. 19/1997 privind transporturile**, în materia contractului de transport de bunuri interesează, îndeosebi, *art. 1, art. 5 și art. 19-23*. În primul rând, acestea consacră faptul că actul normativ are caracter de *normă generală*, din perspectiva modurilor de transport, aplicându-se tuturor modurilor de transport (rutier, feroviar, naval și aerian). În al doilea rând, reglementarea menționată contribuie la *configurarea sferei persoanelor* care pot încheia contracte de transport.

1.2. Corelația dintre Codul civil și actele normative adoptate anterior intrării sale în vigoare

87. *Ca regulă, relația dintre Codul civil și actele normative anterioare este reglementată de art. 230 lit. bb) din Legea nr. 71/2011.* Potrivit acestuia din urmă, „orice alte dispoziții contrare, chiar dacă acestea sunt cuprinse în legi speciale”, se abrogă.

88. *Prin excepție, în materia contractului de transport, art. 230 lit. bb) din Legea nr. 71/2011 nu își găsește aplicare sub aspectul abrogării legilor speciale prin Codul civil.* Aceasta, întrucât prin *art. 1958 alin. (1) C. civ.* se reglementează faptul că dispozițiile Codului civil referitoare la contractul de transport se aplică numai în măsura în care nu se dispune altfel prin legile speciale. Rezultă deci că, **în măsura în care se dispune**

[1] Sub imperiul Codului comercial, în absența unor reglementări cu privire la contractul de transport de persoane, prevederile referitoare la contractul de transport de bunuri se aplicau, în măsura compatibilității, și contractului de transport de persoane – a se vedea, în acest sens, GH. PIPEREA, *Dreptul transporturilor*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 18; O. CĂPĂȚÎNĂ, GH. STANCU, *Dreptul transporturilor. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 45.

altfel prin legile speciale, se vor aplica acele dispoziții, neoperând efectul abrogator al art. 230 lit. bb) din Legea nr. 71/2011.

1.3. Aspecte de drept tranzitoriu în materia contractului de transport de bunuri

89. Înainte de data de 1 octombrie 2011, regimul juridic al contractului de transport a fost reglementat, în principal, prin Codul comercial (art. 413-441). În prezent, aceste dispoziții legale nu și-au pierdut relevanța juridică. Astfel, potrivit art. 102 din Legea nr. 71/2011, contractele încheiate anterior datei de 1 octombrie 2011 rămân guvernate de legea în vigoare la data încheierii lor în tot ceea ce privește încheierea, interpretarea, efectele, executarea și încetarea lor. Transpunând această normă generală în materia contractului de transport și coroborând-o cu dispozițiile art. 141 din Legea nr. 71/2011, rezultă o regulă și o excepție:

***Regula:* contractele de transport încheiate anterior datei de 1 octombrie 2011 sunt guvernate de Codul comercial în ceea ce privește încheierea, interpretarea, efectele, executarea și încetarea lor.**

***Excepția:* răspunderea transportatorului și a expeditorului este guvernată de legea în vigoare la data producerii evenimentului care a cauzat prejudiciul^[1].**

Prin urmare:

1. Dacă evenimentul care a produs prejudiciul s-a produs înainte de 1 octombrie 2011, răspunderea va fi guvernată de Codul comercial (la fel ca și toate celelalte aspecte ținând de contractul de transport);

2. Dacă evenimentul care a produs prejudiciul a avut loc începând cu data de 1 octombrie 2011, răspunderea va fi guvernată de Codul civil (spre deosebire de toate celelalte aspecte ținând de contractul de transport, care vor fi guvernate de Codul comercial).

§ 2. Calificarea unui contract drept contract de transport de bunuri

2.1. Regula pe baza căreia se realizează calificarea

90. Calificarea unui contract drept contract de transport de bunuri se realizează pe baza analizei obiectului contractului. Astfel, **dacă obiectul**

^[1] Prezintă importanță data la care a avut loc producerea evenimentului care a cauzat prejudiciul, și nu data la care cel prejudiciat ar fi aflat de el.

contractului^[1] este reprezentat de **o operațiune de transport de bunuri**, așa cum aceasta este configurată de Codul civil, contractul este un **contract de transport de bunuri**. Apare deci necesară cunoașterea trăsăturilor esențiale ale operațiunii de transport de bunuri, în configurarea Codului civil. Identificarea acestor trăsături cu privire la obiectul unui contract are drept consecință calificarea sa drept contract de transport de bunuri.

2.2. Identificarea trăsăturilor esențiale ale operațiunii de transport de bunuri – obiect al contractului de transport de bunuri

91. Trăsăturile esențiale ale operațiunii de transport de bunuri, ca obiect al contractului de transport, *rezultă din coroborarea art. 1955 C. civ. (cuprinzând definiția legală a contractului de transport) cu art. 1958 alin. (2) din același act normativ.*

Potrivit **art. 1955 C. civ.**, *contractul de transport de bunuri este contractul prin care o parte, numită **transportator**, se obligă, cu titlu principal, să transporte un bun dintr-un loc în altul, în schimbul unui **preț** pe care **expeditorul** sau **destinatarul** se obligă să îl plătească, la timpul și locul convenite.*

92. Din analiza definiției rezultă deci că **se realizează o operațiune de transport** în măsura în care una dintre părțile contractante își asumă **obligația de a transporta un bun**^[2], iar alta pe aceea **de a plăti un preț**. Doar asumarea simultană a ambelor obligații conduce la existența unei

[1] Cu privire la obiectul contractului, a se vedea G. BOROI, C.A. ANGHELESCU, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 164 și urm.; C. ZAMȘA, *Comentariu cu privire la art. 1225 din Codul civil*, în FL.-A. BAIAS, E. CHELARU, R. CONSTANTINOVICI, I. MACOVEI (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a revăzută și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 1364 și urm.

[2] În definiția legală se menționează expres că obligația de a transporta un bun trebuie asumată cu titlu principal. Referirea la asumarea cu titlu principal a obligației are ca scop tocmai să sublinieze faptul că această obligație este o trăsătură esențială a obiectului contractului de transport. Altfel spus, operațiunea juridică reprezentând obiectul contractului de transport presupune cu necesitate asumarea obligației de a transporta un bun. În aceste condiții, în măsura în care una dintre părțile contractului își asumă și obligația de a transporta un bun, însă nu ca obligație principală, ci ca obligație accesorie, alături de o altă obligație principală, contractul încheiat nu poate fi calificat drept contract de transport. Rațiunea este aceea că obligația de a transporta un bun nu caracterizează obiectul acestui contract, fiind doar un element de conținut al contractului.

operațiuni de transport de bunuri. Fiecare dintre cele două obligații este deci o obligație caracteristică a operațiunii de transport de bunuri, având natura juridică a unei trăsături esențiale a acesteia.

Potrivit **art. 1958 alin. (2) C. civ.**, *cu titlu de excepție, obligația de a plăti o sumă de bani poate lipsi din configurarea operațiunii de transport de bunuri*. Excepția este incidentă în cazul în care persoana care și-a asumat obligația de a transporta un bun realizează activitate de transport în interes public. În acest caz, transportatorul este ținut numai de o *obligație de prudență și diligență*.

ÎN CONCLUZIE

Ca regulă, pentru a fi în prezența operațiunii de transport de bunuri trebuie asumate simultan obligația de a transporta un bun și obligația de a plăti un preț.

Prin excepție, pentru a fi în prezența unei operațiuni de transport de bunuri este suficientă exclusiv asumarea obligației de a transporta un bun.

2.3. Obligația de a transporta un bun – trăsătură esențială a operațiunii de transport de bunuri

93. Pentru a stabili dacă una dintre părțile contractante și-a asumat obligația de a transporta un bun trebuie verificată prestația la care s-a obligat această parte contractantă, adică **obiectul obligației asumate**. *Dacă prestația la care s-a obligat partea contractantă (obiectul obligației) este o prestație de transport al unui bun, atunci obligația asumată este obligația de a transporta un bun.*

94. Pentru a fi în prezența unei **prestații care să poată fi calificată drept transport al unui bun**, aceasta trebuie să îndeplinească, **în mod cumulativ**, următoarele **trăsături esențiale**:^[1]

- 1) *prin intermediul prestației să se realizeze o deplasare în spațiu;*
- 2) *deplasarea în spațiu să vizeze un bun;*

^[1] *Cele patru trăsături esențiale ale obiectului obligației de a transporta un bun* au fost curățate la nivel doctrinar, pornind de la O.G. nr. 19/1997. A se vedea GH. PIPEREA, *Dreptul transporturilor*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 2; O. CĂPĂȚÎNĂ, GH. STANCU, *Dreptul transporturilor. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 10.

3) *deplasarea în spațiu să se realizeze cu un mijloc de transport (vehicul)*. Potrivit art. 9 alin. (2) din O.G. nr. 19/1997, *mijloacele de transport* sunt mijloace mobile, cu sau fără propulsie, *amenajate* pentru transportul de persoane sau de bunuri, *special destinate* să se deplaseze pe o cale de comunicație rutieră, feroviară, navală sau aeriană;

4) *deplasarea în spațiu să se realizeze folosindu-se infrastructura de transport (căile de comunicație sau căile de transport)*. Potrivit art. 9 alin. (1) din O.G. nr. 19/1997, *infrastructurile destinate desfășurării activităților de transport* sunt căile de comunicație rutiere, feroviare, navale și aeriene^[1].

2.4. Obligația de a plăti un preț – trăsătură esențială a operațiunii de transport de bunuri

95. Pentru a stabili dacă una dintre părțile contractante și-a asumat obligația de a plăti un preț trebuie verificată prestația la care s-a obligat această parte contractantă, adică **obiectul obligației asumate**. *Dacă prestația la care s-a obligat partea contractantă (obiectul obligației) este o prestație constând în remiterea unei sume de bani, atunci obligația asumată este obligația de a plăti un preț.*

[1] *Schema rețelei de transport, incluzând și infrastructura de transport, este elaborată de către:*

a) Ministerul Transporturilor, Infrastructurii și Comunicațiilor, pentru rețelele de transport de interes național și european [a se vedea art. 19 alin. (1) din O.G. nr. 19/1997 și art. 3 pct. 20 din H.G. nr. 90/2020 privind organizarea și funcționarea Ministerului Transporturilor, Infrastructurii și Comunicațiilor];

b) Consiliile județene împreună cu consiliile locale, pentru rețelele de transport de interes local [a se vedea art. 19 alin. (2) din O.G. nr. 19/1997].

În funcție de calea de comunicație pe care se realizează deplasarea, în temeiul art. 5 din O.G. nr. 19/1997, transporturile au fost clasificate în:

- a) transporturi rutiere;
- b) transporturi feroviare;
- c) transporturi navale (maritime, fluviale, pe râuri și lacuri navigabile);
- d) transporturi aeriene.

Fiecare dintre cele patru categorii de transport este desemnat prin sintagma „*mod de transport*”.

§ 3. Părțile contractului de transport de bunuri

3.1. Transportatorul – parte la contractul de transport

96. Pentru a configura cine poate încheia un contract de transport în calitate de transportator trebuie avute în vedere prevederile Codului civil și cele ale O.G. nr. 19/1997^[1].

97. Cu privire la **situația contractului de transport cu titlu gratuit**, Codul civil reglementează indirect o limitare cu privire la persoana transportatorului. Astfel, art. 1958 precizează faptul că operațiunea de transport, obiect al contractului de transport, nu poate fi realizată cu titlu gratuit decât de persoane care își oferă serviciile publicului în cadrul activității profesionale. Privind din perspectiva O.G. nr. 19/1997, acestea sunt persoane care desfășoară transporturi în interes public.

^[1] În acest context, trebuie amintită una dintre clasificările transporturilor, respectiv clasificarea realizată în funcție de interesul servit. Astfel, potrivit criteriului menționat, așa cum rezultă din art. 20 al O.G. nr. 19/1997, transporturile se împart în două categorii:

- a) transporturi în interes public (publice);
- b) transporturi în interes propriu
 - b 1) transporturi în folos propriu;
 - b 2) transporturi în interes personal.

Transporturile în interes public sunt transporturile executate de persoane fizice sau juridice, caracterizate prin aceea că transportul este oferit, în mod nediscriminatoriu, terților. Persoanele fizice sau juridice au ca scop să desfășoare activitate de transport pentru orice persoană interesată.

Transporturile în folos propriu sunt transporturile executate de persoane fizice sau juridice care desfășoară o activitate economică, caracterizate prin următoarele trăsături defnitorii:

1. transportul se desfășoară pentru satisfacerea unor nevoi apărute ca efect al desfășurării activității economice de către persoanele fizice și juridice;
2. bunurile transportate sunt destinate desfășurării activității economice de către persoanele fizice și juridice sau sunt rezultatul acesteia;
3. transportul este realizat cu mijloace de transport aflate în proprietatea sau folosința (în temeiul unui contract de închiriere sau leasing) persoanei care organizează transportul.

Transporturile în interes personal sunt transporturile executate de persoane fizice, caracterizate prin aceea că sunt destinate satisfacerii unor nevoi private ale acestora.

ÎN CONCLUZIE

Doar o persoană care desfășoară activitate de transport în interes public poate să încheie un contract de transport cu titlu gratuit.

98. Cu privire la **situația contractului de transport cu titlu oneros**, Codul civil nu reglementează nicio limitare cu privire la persoana transportatorului. Astfel, din perspectiva actului normativ menționat, dacă are caracter oneros, orice persoană fizică sau juridică ar putea încheia un contract de transport, asumându-și obligația de a transporta un bun. Codul civil trebuie însă coroborat cu O.G. nr. 19/1997. Potrivit art. 21 alin. (3) coroborat cu art. 20 alin. (1) din O.G. nr. 19/1997, doar transporturile în interes public se pot executa cu perceperea unui tarif, cele în interes propriu executându-se fără plată^[1].

ÎN CONCLUZIE

Din coroborarea dispozițiilor Codului civil cu cele ale O.G. nr. 19/1997 rezultă faptul că, și în ceea ce privește contractul de transport cu titlu oneros, acesta poate fi încheiat în calitate de transportator tot doar de o persoană care desfășoară activitate de transport în interes public.

99. Sfera persoanelor care desfășoară activitate de transport în interes public se stabilește pornind de la prevederile O.G. nr. 19/1997. Potrivit art. 20 din acest act normativ, desfășoară activitate de transport în interes public **orice persoană care își oferă serviciile de transport către orice persoană interesată**. Pentru a desfășura în mod legal activitate de transport în interes public, o persoană trebuie să își aleagă o formă de organizare (cu sau fără personalitate juridică) și trebuie să obțină o

^[1] *Persoanele care execută transporturi în folos propriu* nu realizează această prestație pe bază de contract întrucât persoana care efectuează transportul și persoana care îl solicită sunt identice.

Persoanele care execută transporturi în interes personal se pot găsi în două situații:

a) persoana care efectuează transportul și cea care îl solicită sunt identice, situație în care nu se încheie un contract;

b) persoana care efectuează transportul și cea care îl solicită sunt diferite, situație în care se încheie un contract, dar acesta este cu titlu gratuit și nu are natura juridică a unui contract de transport (art. 1958 C. civ. permite calificarea drept contract de transport și a unor contracte cu titlu gratuit, dar numai dacă acestea sunt încheiate de persoane care desfășoară activitate de transport în interes public).

autorizație specială din partea Ministerului Transporturilor, Infrastructurii și Comunicațiilor.

3.2. Expeditorul – parte la contractul de transport

100. În ceea ce privește expeditorul, reglementările actuale nu cuprind limitări. Astfel, **orice persoană fizică sau juridică** poate să încheie un contract de transport în calitate de expeditor.

§ 4. Încheierea contractului de transport de bunuri

101. Încheierea contractului de transport de bunuri presupune realizarea unui acord de voință cu scopul de a da naștere unor efecte juridice, acord având ca obiect efectuarea unei operațiuni de transport^[1].

102. La momentul încheierii contractului de transport trebuie avute în vedere, alături de *condițiile generale (aplicabile tuturor contractelor)*, și *condițiile speciale*, vizând încheierea valabilă a contractului de transport de bunuri și probarea contractului de transport de bunuri. Nu există reglementări particulare privind opozabilitatea contractului.

4.1. Condițiile referitoare la validitatea contractului de transport de bunuri

103. Prin raportare la prevederile art. 1178 și art. 1179 C. civ., condițiile de validitate ale unui contract se împart în două categorii, respectiv:

a) condiții de fond, care vizează capacitatea de a contracta, consimțământul părților, obiectul și cauza;

b) condiții de formă, care vizează formalitățile cerute de lege pentru încheierea valabilă a contractului.

104. Cu privire la **condițiile de fond**, în materia contractului de transport de bunuri, sunt reglementate condiții speciale referitoare la *capacitatea de a contracta* și la *consimțământul părților*.

[1] GH. PIPEREA, *Dreptul transporturilor*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 21-28; O. CĂPĂȚÎNĂ, GH. STANCU, *Dreptul transporturilor. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 61-77; A. COTUȚIU, G.V. SABĂU, *Dreptul transporturilor*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 86-118; GH. STANCU, *Curs de dreptul transporturilor*, Ed. Lumina Lex, București, 2007, p. 54 și urm.